

A close-up photograph of a person's hand, wearing a blue sleeve, holding a white ballot and inserting it into a grey ballot box. The ballot has the text 'V. IZBORI' printed on it in bold black letters. The ballot box has a slot and a small colorful circular logo on its front.

V. IZBORI

ŠTO SU IZBORI

IZBORI – politički postupak kojim državljani biraju svoje predstavnike u predstavnička tijela

- način na koji narod iskazuje svoju **suverenost**
- **demokratičnost izbora** se očituje u dva kriterija:
 1. **VIŠESTRANAČJE**
 2. **BIRAČKO PRAVO**

BIRAČKO PRAVO / OPĆE PRAVO GLASA

- pravo da se bira i bude biran
- **AKTIVNO** biračko pravo – političko pravo koje omogućuje pojedincu glasovanje na izborima
- **PASIVNO** biračko pravo – političko pravo koje omogućuje pojedincu kandidiranje na izborima

GLASOVANJE NA IZBORIMA

KANDIDATURA NA IZBORIMA

BIRAČKO PRAVO / OPĆE PRAVO GLASA

- **tko ima opće pravo glasa:**
 - svi punoljetni državljani koji su uvršteni u **birački popis**
- **tko nema opće pravo glasa:**
 - osobe koje su sudskom presudom lišene građanskih prava (građanske časti)
- djelatne vojne osobe, namještenici u oružanim snagama, veleposlanici, konzuli **imaju aktivno biračko pravo (mogu birati)** ali se **ne mogu kandidirati** na izborima (**pasivno biračko pravo**)

BIRAČKO PRAVO U DEMOKRACIJI

BIRAČKO PRAVO U DEMOKRACIJI

OPĆE

državljanstvo

punoljetnost

mentalna
spособnost

poslovna
spособnost

JEDNAKO

svi birači imaju
jednako pravo
glasa

**svaki glas vrijedi
jednako**

*„jedan čovjek,
jedan glas”*

IZRAVNO

birači biraju
neposredno,
tj. **sami se**
odlučuju za
političku opciju

**svatko glasuje u
svoje ime**

TAJNO

podatci o tome
tko je za koga
glasovao **moraju**
ostati nepoznati
(tajni)

podatci o tome
tko je izašao na
izbore su **javni**

VRSTE IZBORA

(s obzirom na pravo glasa)

KOMPETITIVNI

- potpuna sloboda izbora
- opće, jednako, izravno i tajno glasovanje
- konkurencija među strankama
- **nema povlaštenih stranaka**
- demokratski sustavi

POLUKOMPETITIVNI (SEMIKOMPETITIVNI)

- ograničena sloboda izbora
- ne postoji sloboda medija, ograničena sloboda govora...
- **postoji jedna ili nekoliko povlaštenih stranaka**
- autoritarni sustavi

NEKOMPETITIVNI

- ne postoji sloboda izbora
- **jednostranački sustavi**
- samo podobni kandidati budu izabrani
- nema konkurencije
- totalitarni sustavi

GLAVNE VRSTE IZBORA

(s obzirom koga i za što se bira)

PARLAMENTARNI

izbori za zastupnike
u zakonodavna
tijela (*parlament*)

PREDSJEDNIČKI

izbori za državnog
poglavara
(*predsjednika*)

LOKALNI

izbori za tijela i
dužnosnike na
lokalnoj razini
(*gradonačelnik,
načelnik, župan,
članovi gradskog
poglavarstva i sl.*)

IZBORNI SUSTAVI

IZBORNI SUSTAV – skup **dogovorenih pravila** o načinu pretvaranja glasova u predstavničke mandate

– VRSTE IZBORNIH SUSTAVA

- **većinski**

 - *sustavi apsolutne i relativne većine – predsjednički*

- **razmjerni** (proporcionalni)

 - **D'Hondotova metoda** – *parlamentarni izbori*

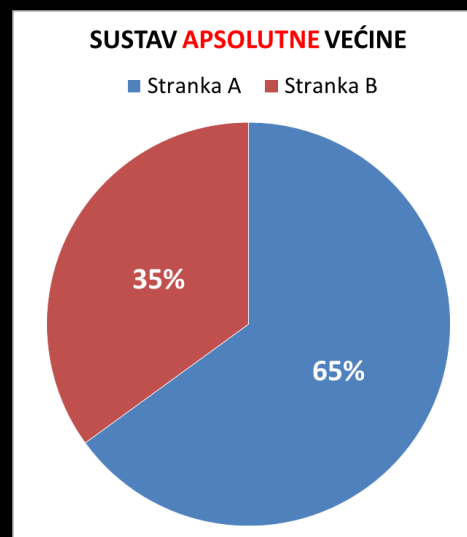
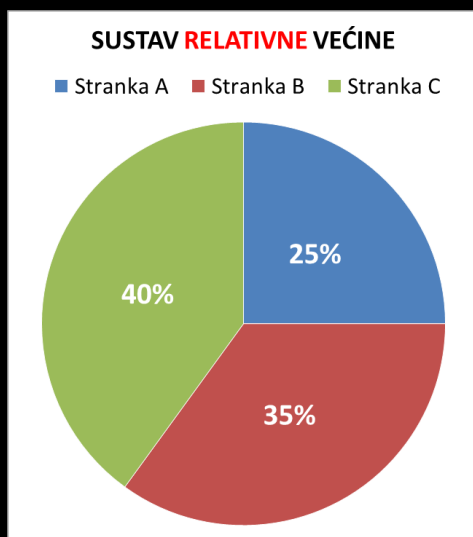
- **mješoviti** (segmentirani)

VEĆINSKI IZBORNI SUSTAVI

izborni sustav u kojem mandate dobiva ona stranka (ili kandidat) koja je osvojila većinu glasova

– 2 podvrste većinskog izbornog sustava:

- sustav **RELATIVNE VEĆINE** – pobjedu odnosi ona stranka (ili pojedinac) koja ima najviše glasova u odnosu na druge
- sustav **APSOLUTNE VEĆINE** – pobjedu odnosi ona stranka (ili pojedinac) koja osvoji više od pola glasova (50% + 1 glas)

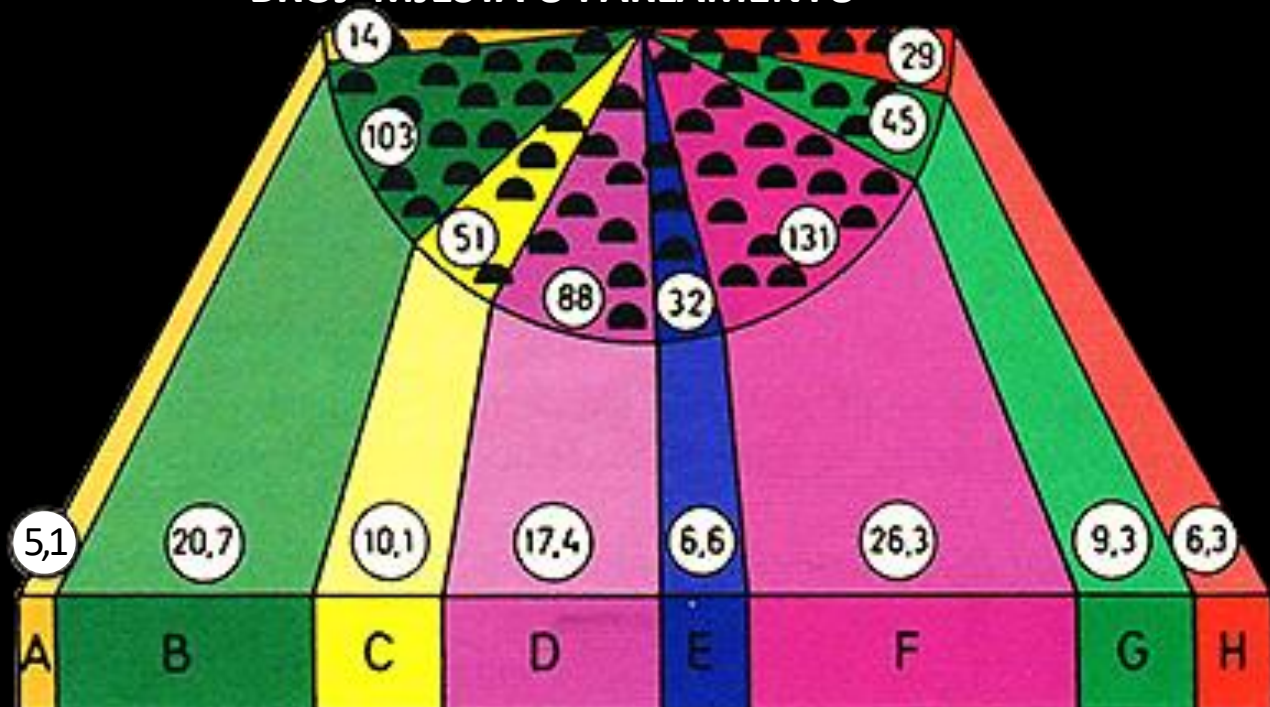
RAZMJERNI IZBORNI SUSTAV

- izborni sustav u kojem mandate dobivaju stranke prema omjeru dobivenih glasova
- **IZBORNI PRAG** – minimalni postotak glasova koji neka stranka mora dobiti u nekoj izbornoj jedinici da bi uopće sudjelovala u podjeli mandata
 - u Hrvatskoj izborni prag iznosi **5%**

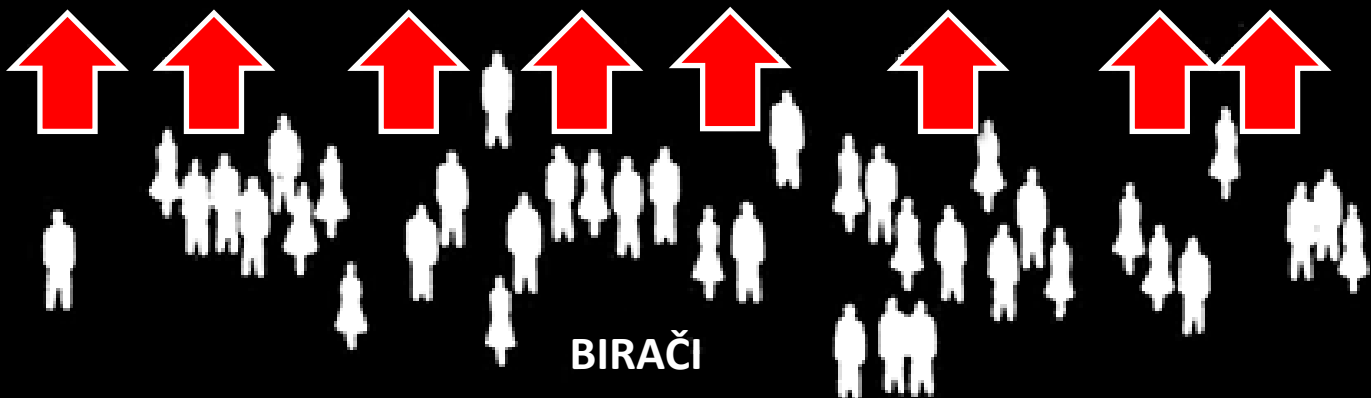
RAZMJERNI IZBORNI SUSTAV

BROJ MJESTA U PARLAMENTU

POSTOTAK
GLASOVA

STRANAČKE LISTE

MJEŠOVITI IZBORNI SUSTAV

izborni sustav u kojem se **dio mandata osvaja većinskim, a dio razmjernim modelom**

- kako bi to bilo moguće, **svaki birač ima dva glasa**, tj. s jednim glasuje u **većinskom**, a s jednim glasuje u **razmjernom** sustavu
- primjer izbora u RH 2001.
 - u malim izbornim jedinicama – **relativna** većina
 - *u Sabor ide samo najbolji kandidat*
 - na državnoj razini – **razmjerni** sustav
 - *jedna lista za cijelu državu za ulazak u Sabor*

PREFERENCIJALNO GLASOVANJE - PRIMJER

IZBORNA JEDINICA (4 mandata)

2

stranka A

Ivan	<u>10.8 %</u>
Ante	<u>6.3 %</u>
Marin	0.12 %
Ana	6.3 %

2

stranka B

Matej	<u>15.4 %</u>
Marko	3.2 %
Luka	1.12 %
Petar	<u>10.3 %</u>

u parlament idu **Ivan** i **Ante** kao kandidati stranke A, te **Matej** i **Petar** kao kandidati stranke B

GLASAČKI LISTIĆ

izborna jedinica Pag

Kandidati:

1. Stranka A

- 1.) Ivan
- 2.) Ante
- 3.) Marin
- 4.) Ana

2.) Stranka B

- 1.) Matej
- 2.) Marko
- 3.) Luka
- 4.) Petar

PREFERENCIJALNO GLASOVANJE (2013.)

7

HDZ, HSP AS, BUZ (32,86%)

1. Dubravka Šuica	12,9 %
2. Andrej Plenković	15,4 %
3. Davor Ivo Stier	5,75 %
4. Ivana Maletić	1,83 %
5. Zdravka Bušić	1,68 %
6. Ruža Tomašić	26,5 %
11. Zdravko Krmek	2,70 %

6

SDP, HNS, HSU (32,07%)

1. Tonino Picula	47,3 %
2. Biljana Borzan	7,50 %
3. Marino Baldini	0,69 %
4. Oleg Valjalo	0,57 %
5. Sandra Petrović Jakovina	1,62 %
6. Jozo Radoš	6,84 %

1

**HRVATSKI LABURISTI -
STRANKA RADA (5,77%)**

1. Nikola Vuljanić	15,0 %

Liste koje su dobile više od **5%** glasova birača sudjeluju u diobi za člana Europskog parlamenta

10+2

izbornih jedinica

14

mandata
po izbornoj jedinici

11.

izborna jedinica

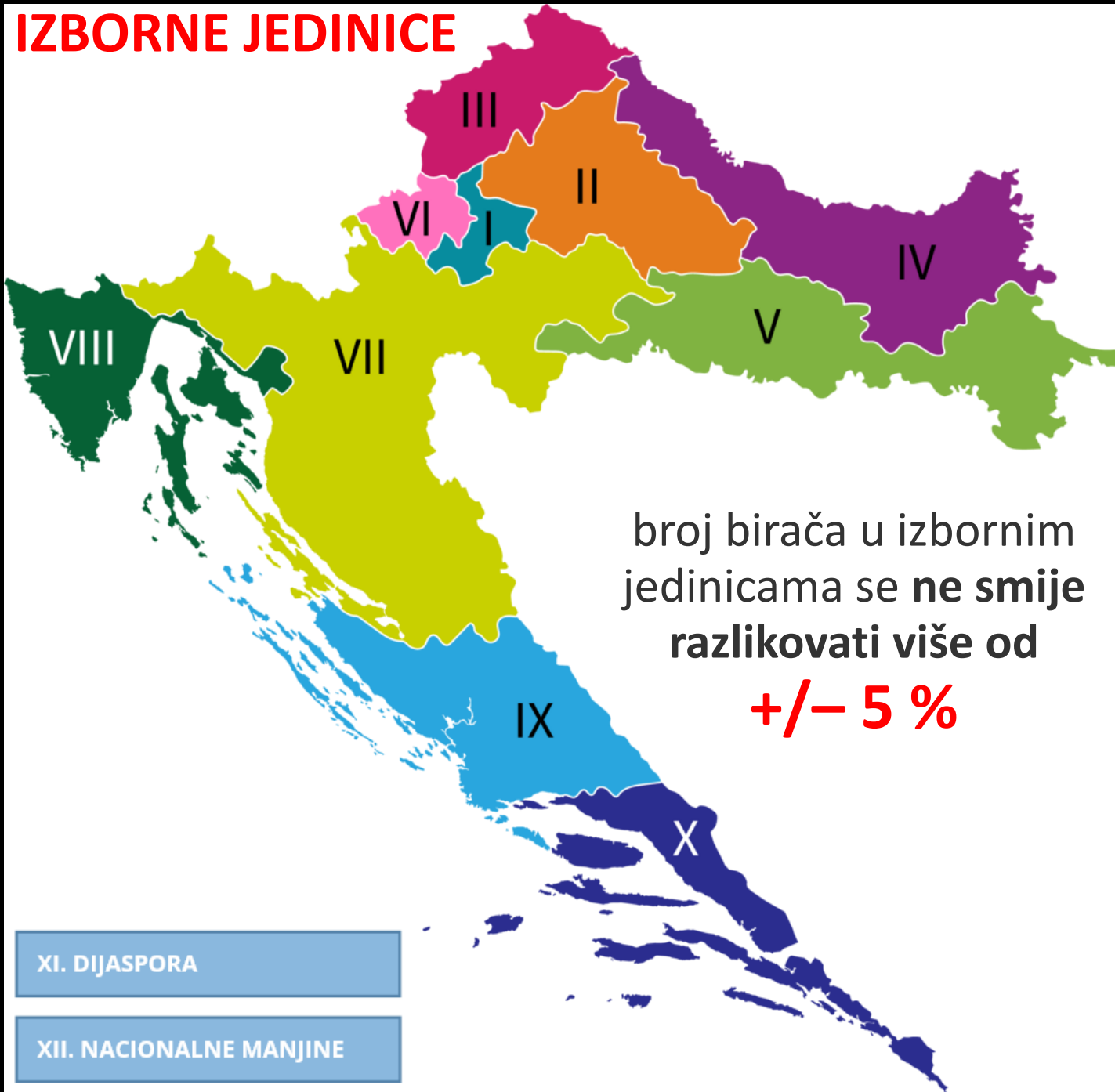
DIJASPORA
(3 mandata)

12.

izborna jedinica

MANJINE
područje cijele
Hrvatske
(8 mandata)

IZBORNE JEDINICE

REFERENDUM

- **REFERENDUM** – oblik **neposredne** demokracije u **posrednoj** demokraciji
- oblik neposrednog odlučivanja birača **o nekom izuzetno važnom društvenom i političkom pitanju**
 - može biti **OBVEZATAN** (*odluka glasača obvezuje vlast da tu odluku provede u djelo*) i **SAVJETODAVAN** (*daje vlasti uvid u mišljenje građana, no vlast nema obvezu prihvatiti ga*)
 - prema razini provođenja može biti **NACIONALNI** i **LOKALNI**
- najčešće se traži izlazak birača **iznad 50% od ukupnog broja birača** (u RH se traži **iznad 50%** od broja birača koji su **izašli na referendum**)

KAD SE RASPISUJE REFERENDUM

- kad je pitanje o **udruženju s drugim državama**
 - nakon što je sabor **dvotrećinskom većinom (više od 66%)** odlučio o udruženju
 - *raspisuje ga sabor*
- ako se radi o prijedlogu **promjene Ustava i zakona**
 - na zahtjev minimalno **10% ukupnog broja birača**
 - *raspisuje ga sabor, a može ga raspisati i predsjednik uz supotpis premjera*

REFERENDUM ZA SAMOSTALNOST (19. 5. 1991.)

iznad 50% od
ukupnog broja
birača

Izlaznost: **83,56 %**

94,2 %

1,2 %

REFERENDUM ZA EU (22. 1. 2012.)

iznad 50% od broja birača
koji su **pristupili**
referendumu

Izlaznost: **43,51%**

66,27 %

33,13 %

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNO IZBORNO POVJERENSTVO

GLASAČKI LISTIC
ZA PROVEDBU DRŽAVNOG REFERENDUMA

Važna napomena:

Odluka o udruživanju Republike Hrvatske donosi se na referendumu većinom glasova birača koji su pristupili referendumu.

ZA

PROTIV

DOSADAŠNJI IZBORI/REFERENDUMI

- **Parlamentarni** izbori (11)
 - 1990., 1992., 1995., 2000., 2003., 2007., 2011., 2015., 2016., 2020., 2024.
- **Predsjednički** izbori (8)
 - 1992., 1997., 2000., 2005., 2009., 2014., 2020., 2025.
- **Lokalni** i područni (regionalni) izbori (10)
 - 1990., 1993., 1997., 2001., 2005., 2009., 2013., 2017., 2021., 2025.
- Izbori za **Europski parlament** (4): 2013., 2014., 2019., 2024.
- **Referendumi** (3): 1991., 2012., 2013.